MUSTAFA ULAŞLI VAKASI:

BİR KORONAVİRÜS UZMANINI HEDEF ALAN KARALAMA KAMPANYASI VE KHK'LILARIN SONU GELMEYEN DEHÜMANİZASYONU

MAYIS 2020

solidarity with OTHERS

Yönetici özeti

Mustafa Ulaşlı bir koronavirüs uzmanı. Normal şartlar altında, uzmanlığı nedeniyle Türkiye'nin COVID-19 salgınıyla mücadelesinde ön planda görevler üstlenmesi beklenirdi. Ancak kendisi aynı zamanda Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından kamu sektöründen kanun hükmünde kararnamelerle (KHK) uzaklaştırılan on binlerce kişiden biri ve bu nedenle herhangi bir kamu görevi üstlenmesi kategorik olarak yasak. Yakın zamanda, salgın yönetimi konusunda Türk makamlarına destek teklifinde bulunmasıyla dikkat çekti. Sonrasında kayda değer bir kamuoyu ilgisi görse de, bir dizi karalayıcı söylemlerin ve hakaretlerin hedefi oldu. Bu rapor Ulaşlı'ya karşı yürütülen karalama kampanyasını, KHK'lıların kalıcı hale getirilmiş dehümanizasyonu bağlamında ele almaktadır.

Mayıs 2020

Tüm hakları saklıdır.

www.solidaritywithothers.com

info@solidaritywithothers.com

MUSTAFA ULAŞLI VAKASI: BİR KORONAVİRÜS UZMANINI HEDEF ALAN KARALAMA KAMPANYASI VE KHK'LILARIN SONU GELMEYEN DEHÜMANİZASYONU

1. Arkaplan

a. Mustafa Ulaşlı

Mustafa Ulaşlı 2002-2005 yılları arasında ABD'deki Princeton Üniversitesi'nde ve 2007-2011 yılları arasında Hollanda'daki Utrecht Üniversitesi'nde koronavirüs üzerine araştırmalar yürütmüş bir genetik bilimci. Şubat 2011'de "Konak hücrelerde koronavirüs replikasyonu" başlıklı doktora tezini Utrecht Üniversitesi tıp fakültesinde başarıyla savunarak doktorasını tamamladı[1].

Mustafa Ulaşlı

Princeton Üniversitesi'nde kendisine kalıcı bir pozisyon teklif edilmesine ve Hollanda vatandaşlığına başvurma hakkı kazanmasına rağmen[2], Türkiye'ye dönerek Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde genetik bilimci olarak görevlendirildi[3]. Buradaki görevi KHK[4] ile ihraç edildiği Eylül 2016'ya kadar devam etti.

b. 2016-2018 Olağanüstü hal dönemi

15 Temmuz 2016 günü, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) içerisindeki unsurlar Ankara ve İstanbul'daki bazı önemli mevkileri ele geçirerek Cumhurbaşkanı Recep Tayyip

---

[1] http://www.cellbiology-utrecht.nl/8-general.html
[2] https://www.duvarenglish.com/health-2/coronavirus/2020/03/19/sacked-by-emergency-decree-turkish-coronavirus-researcher-excluded-from-fight-against-pandemic/
[3] https://www.thenational.ae/world/europe/purged-coronavirus-expert-sidelined-in-turkey-1.997333
[4] https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160901M1-1-15.pdf

Erdoğan ve hükümetini devirmeye teşebbüs etti. Girişim hükümete bağlı güçlerce bastırıldı.

Erdoğan ve hükümeti teşebbüsün Gülen hareketi ve ABD'de yaşayan lideri Fethullah Gülen tarafından planlandığını öne sürdü[5]. Gülen iddiaları reddetti[6] ve uluslararası bir soruşturma yapılması çağrısında bulundu.

Türk hükümeti esasen darbe girişiminden önce grubu bir terör örgütü olarak ilan etmiş[7], resmi belgelerde "FETÖ (Fethullahçı Terör Örgütü)" şeklinde adlandırılmasına karar vermişti. Türkiye'nin Gülen'in iadesine yönelik girişimlerine şu ana kadar olumlu cevap vermeyen ABD makamları sık sık delil yetersizliğinden söz etti[8].

Birçok Batı ülkesinden hükümet yetkilileri, darbe girişimine ve Gülen hareketinin girişimde oynadığı iddia edilen role dair Türk hükümeti anlatısını sorgulayan, öne sürülen tezlere ikna olmadıklarını belirten açıklamalar yaptılar. Bu raporda bu tartışmalara girilmeyecektir. Bununla birlikte; Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve uluslararası toplumun önemli çoğunluğu hareketi terör örgütü olarak listelemekten kaçındığı için, bu raporda doğrudan alıntılar dışında Türk hükümetinin grupla ilgili ileri sürdüğü terörizm iddiası içeren tanımdan kaçınılacak, onun yerine tarafsız gözlemcilerce benimsenen 'Gülen hareketi' ifadesi kullanılacaktır.

Darbe girişiminin ardından Türk hükümeti, Gülen hareketi mensubu olduğu düşünülen kişilerin devlet kurumlarından uzaklaştırılmasına yönelik tedbirlerin acilen

---

[5] https://edition.cnn.com/2016/07/17/asia/turkey-attempted-coup/index.html
[6] https://www.nytimes.com/2016/07/17/us/fethullah-gulen-turkey-coup-attempt.html
[7] https://www.reuters.com/article/us-turkey-gulen-idUSKCN0YM167
[8] https://www.aljazeera.com/news/2019/01/officials-visit-turkey-gulen-extradition-request-190102155042596.html

alınabilmesi için üç aylık bir olağanüstü hal ilan etti[9]. Olağanüstü hal art arda üç aylık uzatmalar neticesinde Temmuz 2018'e kadar yürürlükte kaldı[10].

İki yıllık olağanüstü hal döneminde, Türk hükümeti medeni ve siyasi hakları kısıtlayan, polis ve savcı yetkilerini genişleten ve Gülen hareketiyle bağlantılı olduğundan şüphelenilen yaklaşık 130.000 kamu çalışanının işten çıkarılmasını sağlayan 36 kanun hükmünde kararname (KHK) çıkardı[11]. Toplu tasfiyeler darbe girişimiyle sınırlı kalmadı ve Ulaşlı'nın da dahil olduğu binlerce akademisyen[12] ile merkezi ve yerel yönetimlerin her basamağında çalışan insanları kapsayacak şekilde genişletildi.

İhraç edilen kamu çalışanları için, keyfi ve toplu işten çıkarma uygulamaları yalnızca işlerini kaybetmeleri neticesini vermedi. Bazı durumlarda, tamamen mesleklerinden uzaklaştırılmış oldular. "Terörist" olarak etiketlenme keyfiyeti özel sektörde iş bulma olasılıklarını ciddi ölçüde kısıtladı. Ayrıca, KHK'lar otomatik pasaport iptali de getirdiğinden, yurtdışında iş arama imkanları ortadan kalkmış oldu[13].

Hukuki yollar bakımından, başlangıçta işten çıkarılanların başvuracakları merci net değildi ve bu durum Venedik Komisyonu[14] tarafından Aralık 2016'da yayımlanan bir görüşte ortaya konmuştu.

Uluslararası toplumdan gelen baskılar üzerine Türk hükümeti, Ocak 2017'de bir KHK[15] çıkararak olağanüstü hal tedbirlerine ilişkin bireysel şikayetleri incelemek ve

---

[9] https://www.bbc.com/news/world-europe-36852080
[10] https://www.reuters.com/article/us-turkey-security/turkeys-emergency-rule-expires-as-erdogans-powers-expand-idUSKBN1K824E
[11] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/COUNTRY_19_2781
[12] https://ahvalnews.com/universities/post-coup-crackdown-has-crippled-turkish-academia-study
[13] https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR4462722017ENGLISH.PDF
[14] https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)037-e
[15] https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatMetin/4.5.685.pdf

karara bağlamak üzere "Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu"nun kurulmasını kararlaştırdı.

Her ne kadar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kamuoyunda "OHAL Komisyonu" adıyla anılan bu mercii geçerli bir iç hukuk yolu olarak tanısa ve Türkiye'den gelen başvuruları bu temelde usul yönünden reddetmiş olsa da, AİHM'in bu kararı gözlemciler ve uluslararası toplum nezdinde ciddi eleştirilere konu oldu.

Önde gelen Türk insan hakları hukukçusu ve akademisyen Kerem Altıparmak[16], olağanüstü hal komisyonunun Venedik Komisyonu tarafından ortaya konan kriterleri karşılamaktan uzak kaldığını ileri sürdü. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği[17] (OHCHR) komisyonun kanuni prosedürü garantileyen bağımsız bir organ olarak değerlendirilemeyeceğini belirtti. Uluslararası Af Örgütü[18] komisyonun bir inceleme organı olarak amaca uygun olmadığını vurguladı ve komisyonun bağımsız olmamasını, sürüncemeli süreçlerini, yetersiz usul tedbirlerini ve kusurlu inceleme yöntemlerini eleştirdi. New York'ta yerleşik Human Rights Foundation[19] (HRF) komisyonun bariz bir hükümet kontrolü altında olduğunun altını çizerek AİHM'i darbe sonrası dönemdeki insan hakları sorunlarına etkin bir şekilde cevaplamakta başarısız olmakla suçladı.

Aralık 2017 – Mart 2020 arasında komisyon 105.100 başvuruyu inceledi ve bunlar arasından yalnızca 11.200'si üzerine göreve iade veya benzer telafi kararları verdi[20].

---

[16] https://eldh.eu/wp-content/uploads/2018/07/kerem_altiparmak_commission_2017.pdf
[17] https://www.ohchr.org/Documents/Countries/TR/2018-03-19_Second_OHCHR_Turkey_Report.pdf
[18] https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR4492102018ENGLISH.PDF
[19] https://hrf.org/wp-content/uploads/2019/06/Turkey-ECtHR-Report_April-2019.pdf
[20] https://www.ntv.com.tr/turkiye/ohal-komisyonunun-karar-sayisi-105-bini-gecti,trXVUBemak6YbISGgaCUEA

2. COVID-19 salgını

Koronavirüs Hastalığı 2019[21] (COVID-19), yeni bir koronavirüs türü olan SARS-CoV-2'nin sebep olduğu bir bulaşıcı hastalıktır. İlk olarak Çin'in Wuhan şehrinde görülen hastalık, 2020 yılının ilk çeyreği içerisinde bütün dünyaya süratle yayılmış, 11 Mart'ta Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 'pandemi' ilan edilmiştir. Worldometer [22] websitesine göre 10 Mayıs itibarıyla 4.000.000'un üzerinde vaka teyit edilmiş, 280.000'e yakın insan hayatını kaybetmişti. İlk vakasını resmi olarak 11 Mart'ta teyit eden Türkiye, raporun yazıldığı dönemde 137.000 civarında vaka teyit etmiş, 3.700'ün üzerinde ölüm bildirmişti[23].

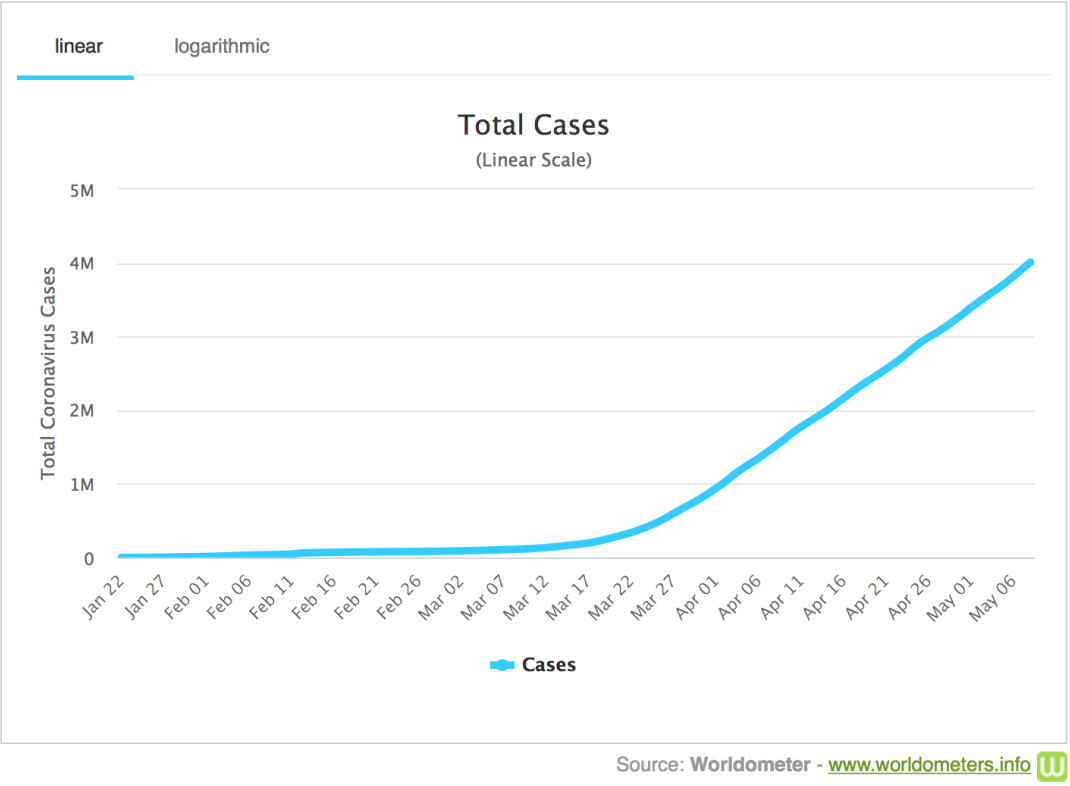

[21] https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-(covid-2019)-and-the-virus-that-causes-it
[22] https://www.worldometers.info/coronavirus/
[23] https://twitter.com/drfahrettinkoca/status/1259158008325693442?s=20

3. Mustafa Ulaşlı'nın Türk makamlarına çağrısı

17 Mart günü Mustafa Ulaşlı kişisel Twitter hesabından bir dizi mesaj[24] paylaşarak uzmanlık alanını kamuoyuna ve Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, Adalet Bakanı Abdülhamit Gül, muhalefet liderleri, milletvekilleri ve gazetecilere duyurdu. Mesajlarında[25] Ulaşlı şunları yazdı: "*Türkiye'de coronavirus üzerine doktora yapmış belki de tek kişiyim. Hukuki olarak aklanmama rağmen 3,5 yıldır KHK mağduru olarak atıl bir kenarda tutulmam ülke adına insanlık adına bir kayıp değil mi sizce? Bu yanlıştan ne zaman dönülecek acaba?*"

Üç gün sonra, teklifini yineledi[26]: "*...Bu konuda üzerime düşen bir görev varsa gönüllü olarak hiçbir beklentiye girmeden hazır olduğumu tekrarlamak istiyorum.*"

4. Hakkında yapılan haberler ve sosyal medya tepkisi

17 Mart günü, insan hakları savunuculuğuyla bilinen muhalefet milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu bir canlı video[27] yayını yaparak Ulaşlı'ya destek ifade etti ve yardım teklifinin değerlendirilmesi konusunda hükümet yetkililerine çağrıda bulundu.

Başlangıçta Ulaşlı'nın çağrısı ülkenin büyük ölçüde hükümet kontrolünde olan ana akım medyasında görmezden gelinse de, yurtdışında yerleşik Bold Medya[28] ve Euronews[29] tarafından kendisiyle gerçekleştirilen mülakatlar ile Habertürk gazetesi yazarı Nihal Bengisu Karaca ve Karar gazetesi yazarı Elif Çakır'ın sempati ifade eden yazıları sosyal medyada daha geniş bir tartışmanın fitilini ateşledi.

Elif Çakır, Karar'da 21 Mart günü yayımlanan yazısında[30] Ulaşlı'nın "*koronavirüs üzerine olan uzmanlığından yararlanılamaması*" konusunda duyduğu üzüntüyü belirtti. Çakır

---

[24] https://twitter.com/DocDrMulasli?s=20
[25] https://twitter.com/DocDrMulasli/status/1239952332596686851?s=20
[26] https://twitter.com/DocDrMulasli/status/1241098537582104576?s=20
[27] https://www.pscp.tv/w/1kvJpXppMbDJE?t=3m10s
[28] https://www.youtube.com/watch?v=xuHcATBanU8
[29] https://www.youtube.com/watch?v=sCN9x6Wkeco
[30] https://www.karar.com/tarih-tekerrur-etmesin-1550946

ayrıca Ulaşlı'nın Eylül 2016'da Gaziantep Üniversitesi'nden ihracının ardından kendisi hakkında açılan suç soruşturmasının detaylarını açıkladı. Çakır'ın yazdıklarına göre üniversite yönetimi Ulaşlı'nın Gülen hareketiyle bağlantılı olduğu iddiasıyla suç duyurusunda bulunmuş ancak grupla ilişkili Bank Asya'daki hesabı dışında kendisi hakkında delil bulunamadığından kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmişti.

Aynı gün, Nihal Bengisu Karaca, Ulaşlı'nın yardım teklifi içeren ilk Twitter mesajını alıntılayarak [31] "*Haklı bir soru*" yorumunda bulundu. Ertesi günü Habertürk'teki köşesinde[32] Ulaşlı'ya ve olağanüstü hal döneminde ihraç edilen binlerce sağlık çalışanı konusuna yer verdi ve bu kişiler arasında hakkında takipsizlik kararı verilmiş olanların göreve iade edilmesi çağrısında bulundu.

21 Mart günü Gergerlioğlu[33], Sağlık Bakanı Fahrettin Koca ile görüşerek Ulaşlı ve ihraç edilmiş sağlık çalışanları konusunu ele aldığını ve bakanlığın Ulaşlı ile irtibata geçeceğini duyurdu. Bazı haber siteleri[34] bizzat Koca'nın Ulaşlı ile görüşmesinin beklendiğini iddia etti. Günlük basın toplantısı sırasında konu kendisine sorulduğunda Koca'nın tavrı nispeten çekimser oldu[35]: "*Kimde ne kadar bilgi varsa bunu bizimle paylaşsın istiyoruz. Dediğiniz kişi dâhil olmak üzere, bu paylaşacağı bilgiyi bekliyoruz.*"

Bu gelişmeler takip eden günlerde Ulaşlı'yı ve konuyu gündeme getiren herkesi hedef alan bir küçük düşürücü ve tehditkar reaksiyonlar dalgasını beraberinde getirdi. Söz konusu karalama kampanyası Türkiye'de KHK ile ihraç edilmiş kamu görevlilerinin yıllardır tabi

---

[31] https://twitter.com/nibenka/status/1241274637964673024?s=20
[32] https://www.haberturk.com/yazarlar/nihal-bengisu-karaca/2620612-khkli-saglik-calisanlari-goreve-cagrilmali
[33] https://twitter.com/gergerliogluof/status/1241352456472330241?s=20
[34] https://www.independentturkish.com/node/150491/haber/koronavirüs-üzerine-doktorası-olan-ancak-khk-ile-ihraç-edilen-mustafa-ulaşlı'dan
[35] https://boldmedya.com/2020/03/23/fahrettin-koca-khkli-doktor-ulasli-ile-ilgili-soruya-boyle-cevap-verdi-bizimle-tecrubelerini-paylasmasini-bekliyoruz/

tutulduğu sistematik dehümanizasyonun bazı niteliklerini taşıyordu. Bu nitelikler sıradaki bölümde incelenecektir.

5. Karalama kampanyasının geniş çaplı dehümanizasyona işaret eden unsurları

a. 'Suçluluk karinesi'

Her ne kadar kişilerin suçlu oldukları kanıtlanıncaya dek masum kabul edilmelerini öngören masumiyet karinesi temel bir yol gösterici ilke olarak İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 11. maddesinde[36] ortaya konmuşsa da, Türkiye'de darbe sonrasındaki dönemde çıkarılan olağanüstü hal kararnameleri bu ilkenin tam tersinin geçerli olduğu bir düzen inşa etti. İsimlerinin kararnamelerde yer alması kişiler açısından otomatik olarak yurtdışına çıkış yasağı, mesleki faaliyetler üzerinde bir dizi kanunsuz kısıtlamalar ve ülkenin sosyal güvenlik veri tabanında bütün potansiyel işverenlerin görebileceği şekilde terör şüphelisi olarak kaydedilmek gibi sonuçlar doğurdu. İhraç edilen kamu çalışanları böylece ezici bir şüphe yükü altına sokuldu ve, yukarıda açıklandığı üzere, buna karşı etkin hukuki yollardan mahrum kaldılar.

Ulaşlı'yı hedef alan kampanya Türkiye'de ihraç edilmiş kamu görevlilerin nasıl "masum olduğu kanıtlanıncaya kadar suçlu" kabul edildiklerinin tipik bir örneğini teşkil etti. Aşağıda o dönemde hakkında hukuki bir suçlama olmamasına rağmen kendisini "Gülen hareketiyle irtibatlı bir terörist" olarak etiketleyen yorumlardan bazıları takdim edilmiştir.

Ulaşlı'nın Eylül 2016'da ihraç edildiği Gaziantep Üniversitesi'nin Rektörü Ali Gür 21 Mart günü Twitter hesabından şu mesajı[37] paylaştı: "*Son günlerde ülke olarak coronavirus salgını ile mücadele ederken FETÖ mensupları bunu fırsata çevirip*

---

[36] https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf
[37] https://twitter.com/profaligur/status/1241443847391064065?s=20

propaganda yapmaya başlamışlar. Aşı bulacaklarını ve kendilerinin en iyi bilim adamı olduklarını iddia ediyorlar. Terör örgütü mensuplarına bu cesareti verenler iyi düşünsünler."

Ertesi gün, meşhur hükümet yanlısı trol 'Malik Ejder (@malikejder_)' şu yorumu[38] yaptı: "*15 Temmuz gecesi 'darbe kötüdür' diyerek güya FETÖ darbesine karşı duruş sergileyen, ağzından tek bir gün FETÖ lafı çıkmayan bu doktora kalmadık!*" Gazeteci Merdan Yanardağ'ın[39] "*Bu Doç. Ulaşlı konusunda bazı kuşkular var, ama uzmansa, işi biliyorsa, değerlendirilmesi en doğru karar olacaktır.*" şeklindeki yorumuna cevaben Ejder şunları söyledi[40]: "*Bazı kuşkular varmış, ne kuşkusu! Adamın örgüte tek kötü sözü yok!*"

Ejder'in yorumları Fransız filozof Roland Barthes'in meşhur "*Faşizm konuşma yasağı değil, söyleme mecburiyetidir*" tespitini hatırlatması yönüyle dikkate değer bir nitelik arz etti. Darbe sonrası Türkiye'sinde, hükümetin "terörle mücadele" söylemini benimsememek başlı başına terörizm suçlamaları için gerekçe teşkil edebilmekte ve ülkenin Kürt azınlığı bu soruna fazlasıyla aşina.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yakınlığıyla bilinen siyasetçi Metin Külünk Twitter'dan şu mesajı[41] paylaştı: "*[FETÖ] bilimsellik maskesinin arkasında kamu yönetiminin ve siyasetin duygularını kilitleyerek sızma peşinde.*"

Türkiye'nin Gürcistan Büyükelçisi Fatma Ceren Yazgan, Ulaşlı'nın Bakan Koca tarafından kabul edilebileceği yönündeki bir habere ilişkin şu yorumları[42] yaptı: "*Bu virüsün saldırı tarzı aynı FETÖ vb. yapılara benziyor –sizin bağışıklık*

---

[38] https://twitter.com/malikejder_/status/1241829147992883200?s=20
[39] https://twitter.com/merdanyanardag/status/1241753064270368778?s=20
[40] https://twitter.com/malikejder_/status/1241829796281270278?s=20
[41] https://twitter.com/mkulunk/status/1241719332821925888?s=20
[42] https://twitter.com/fcyazgan/status/1241585156391088128?s=20

sisteminizi size karşı kullanabiliyor, hücrelerinizi birbirine kırdırıyor. İyileşende kalıcı hasar yaratabiliyor. Salgın siyaseti / yönetimi ise bu virüsten bağımsız toplumun genel direnci ile alakalı." Büyükelçi Yazgan sözlerine şöyle devam etti[43]: "*Bu adam FETÖ'nün yetiştirmesiyse, hukuken bir suç işlememiş ise de devletin yanına uğramasın. Sadakatinden şüphe duyulanın bilgisi, bilimi hiçbir şeyi kimseye yaramaz. Bence verdiği mülakatı niye verdiği bile belli. Bu ülkede bunlardan başka bilim insanı yoksa, kapatalım daha iyi.*"

Hükümet yanlısı köşe yazarı Ardan Zentürk'ün üslubu ise daha dramatikti. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Bakan Koca ve diğer önde gelen hükümet figürlerine hitaben paylaştığı bir Twitter mesajında[44], hükümet yanlısı Star gazetesi'nin yazarı şunları söyledi: "*Bizleri bu salgında vatansever doktorların dışındaki hainlerle muhatap etmeyin. Bırakın, kafamıza sıkalım.*"

Bir diğer hükümet yanlısı gazeteci Cem Küçük şu mesajı[45] paylaştı: "*FETÖ'cüleri affedelim demeye başlamışlar. Yok öyle yağma. 251 şehit ve binlerce gazimizi unutmayalım. FETÖ de ayrı bir virüs türü ve ne kadar tehlikeli olduklarını 15 Temmuz'da gördük.*" Küçük, 'affetmek' fiilini kullanarak aynı zamanda olağanüstü hal KHK'larının cezai mahiyette olduğunu kabul etmiş oldu. Suçluluk karinesine ilaveten Küçük'ün yorumu, ihraç edilen kamu görevlilerinin sorunları insan hakları perspektifinden her dile getirildiğinde sıkça başvurulan bir diğer mugalatayı açığa çıkardı: Temmuz 2016 darbe girişimi ve hayatını kaybeden insanları olayla hiçbir ilgisi olmayan geniş bir gruba karşı gerçekleştirilen insan hakkı ihlallerini meşrulaştırmak için bir tür dengeleyici ağırlık olarak gündeme getirmek.

---

[43] https://twitter.com/fcyazgan/status/1241585158618329088?s=20
[44] https://twitter.com/ardanzenturk/status/1241791859724292098?s=20
[45] https://twitter.com/cemkucuk55/status/1242107989135368192?s=20

Emekli albay Coşkun Başbuğ şu mesajı[46] paylaştı: "*FETÖ kargaşa ortamını lehine çevirmenin; duruşuyla, sözleriyle, tipiyle ben FETÖ'yüm diye haykıran bir KHK'lı sözde bilim adamı teröristi tekrar sisteme döndürmenin arayışı içinde.*" Bu yorumda Başbuğ tarafından Ulaşlı'nın "Gülenci bir terörist" olduğu kanaatini belirtmek için kullanılan kriterler fazla hukuki görünmese de, bazı kurumların Gülen hareketi mensubu olduğu iddia edilen kişileri tasfiye etmek için kullandığı ve hayat tarzı, aile bağları ve sosyal ilişkiler gibi verilere dayanan algoritmalara[47] benzedikleri söylenebilir.

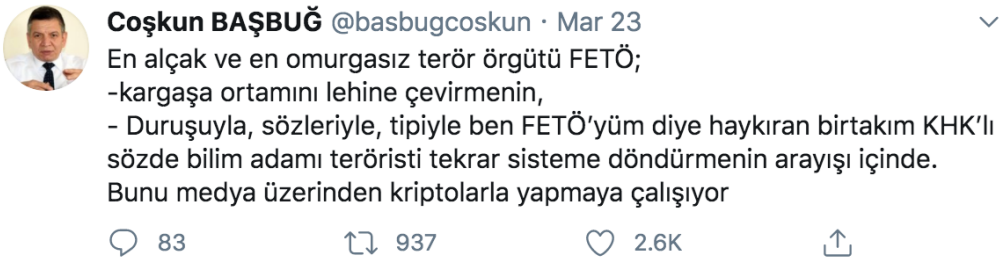

24 Mart'ta gazeteci Çağdaş Bayraktar şunları yazdı[48]: "*FETÖ, korona salgınından da faydalanıp KHK ile atılan militanlarını sisteme geri sokmaya çalışıyor. Bunun için militanlarını 'Koronaya karşı aşı bulacak, insanlığın ümidi' gibi pazarlıyor.*"

Aynı gün, emekli askeri hakim Ahmet Zeki Üçok Twitter'da Bakan Koca'ya hitaben bir mesaj[49] paylaşarak, Cem Küçük'ün 23 Mart tarihli mesajındaki aynı mantıkla, Ulaşlı ile Gülen hareketi mensubu olduğu iddia edilen ve Temmuz 2016 darbesinde yer alan askerler arasında benzerlik kurdu.

---

[46] https://twitter.com/basbugcoskun/status/1242029098735714304?s=20
[47] https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/03/turkey-navys-incredible-algorithm-in-fight-against-gulen.html
[48] https://twitter.com/cagdasbayraktar/status/1242355230173474819?s=20
[49] https://twitter.com/ucokahmetzeki/status/1242402821279973376?s=20

Hükümet yanlısı gazeteci Fuat Uğur, Üçok'un mesajını alıntılayarak şu yorumu yaptı[50]: "*Katılıyorum, korona ile mücadelede FETÖ'cü doktorlar uzak tutulsunlar daha iyi. Soru çalarak doktor olan embesilden zaten fayda gelmez.*" Uğur'un mesajından Ulaşlı'nın Princeton ve Utrecht üniversitelerinden soru çalarak geçtiği iması anlaşılsa da, bunun nasıl olduğu konusunda herhangi bir detay yer almıyor.

Aynı soru çalma suçlaması aşırı sağcı gazeteci Ömer Turan'ın şu mesajında[51] da yer aldı: "*Ancak soruları çalarak sınavları kazanabilen kişilerden nasıl dünya çapında bilim adamı çıkacak? Bana dünya çapında bir tane FETÖ'cü bilim adamı gösterin. Gösteremezsiniz. FETÖ'cülerin propaganda oyununa gelmeyin. Onların amacı salgını fırsata çevirip hapisten kurtulmak.*"

25 Mart günü Gaziantep Üniversitesi Rektörü Ali Gür paylaştığı bir mesajda[52] Ulaşlı'yı destekleyenleri onu '*masumlaştırmak*'la suçladı. Ulaşlı hakkında o dönemde mahkemelerin herhangi bir kararı bulunmadığı göz önüne alındığında, Gür'ün söz konusu kişinin *apriori* suçlu olduğuna işaret eden yorumu, olağanüstü hal KHK'larının insanlara suç ithamında bulunmaya yarayan hukuk dışı ve tersine çevrilemez bir araç olduğunun bir diğer itirafı olarak kayda geçti.

[50] https://twitter.com/FUATUGUR/status/1242524888906244096?s=20
[51] https://twitter.com/omerturantv72/status/1242346440657195008?s=20
[52] https://twitter.com/profaligur/status/1242787938884337668?s=20

Aynı gün, hükümet yanlısı Akşam gazetesinde yayımlanan "*FETÖ'nün restorasyon düşleri*" başlıklı köşe yazısında[53] Kurtuluş Tayiz şunları yazdı: "*Kendi doktorluk yeminlerine bile ihanet eden FETÖ'cüleri yardıma çağırmak hangi hesap kitabın ürünü olabilir?*" Ancak Tayiz yazısında Ulaşlı veya ihraç edilen diğer doktorların ne şekilde mesleki yeminlerine ihanet ettiklerini izah etmedi.

Hükümet yanlısı gazeteci Nedim Şener şunları söyledi[54]: "*Bazı siyasetçiler ve gazeteciler, 'koronavirüse karşı mucize hap' gibi topluma yutturmaya çalıştıkları FETÖ'cü Mustafa Ulaşlı gibilerini savunarak bilmeliler ki en başta, OHAL Komisyonu'nda hakkıyla göreve iade alanlara haksızlık ediyorlar.*" Şener'in ima ettiğine göre, Ulaşlı gerçekten de masum olsaydı, olağanüstü hal işlemleri inceleme komisyonu tarafından göreve iade edilmiş olması gerekirdi. Birleşmiş Milletler'in ve diğer güvenilir uluslararası gözlemcilerin söz konusu komisyonun yürütme kontrolü altında olduğuna dair raporlarından yukarıda söz edilmişti. Şener'in mantığına göre, komisyondan olumlu cevap alamamak suçluluk durumunun teyidi sayılmaktadır. Bu da, başvuruları komisyon tarafından reddedilen 90.000'den fazla kişinin[55] otomatik olarak suçlu haline geldiği ve öyle muamele görmeleri gerektiği anlamına gelmektedir.

b. Nefret söylemi

Tarih boyunca, nefret söylemi neredeyse her toplu dehümanizasyon kampanyasının mütemmim cüzü olmuştur. Kölelik, Holokost ve Apartheid vakalarında görüldüğü üzere, dehümanizasyon her zaman hedef alınan bir grubun üyelerinin insandan daha aşağı varlıklar olarak tasvir edilmesini ve muamele görmesini teşvik eden aşağılayıcı söylemler içermiştir.

---

[53] https://www.aksam.com.tr/yazarlar/kurtulus-tayiz/fetonun-restorasyon-dusleri/haber-1056402
[54] https://twitter.com/nedimsener2010/status/1242727975591784448?s=20
[55] https://www.ntv.com.tr/turkiye/ohal-komisyonunun-karar-sayisi-105-bini-gecti,trXVUBemak6YbISGgaCUEA

Türkiye'de ihraç edilen kamu çalışanlarını hedef alan bu kapsamda sayılabilecek nefret söylemleri, darbe sonrası dönemin nispeten daha az raporlanan boyutlarından biri oldu. Ulaşlı ve ihraç edilen sağlık çalışanları hakkında sosyal medyada yaşanan tartışmalarda görülen bazı ifadeler, yukarıda bahsi geçen 'suçluluk karinesi' yaklaşımının da dışına taşarak nefret söylemi boyutlarına varmış ve daha geniş bağlamda ihraç edilen kamu çalışanlarının muamelesinde de görülebilecek iki temel yaklaşımın teşhis edilmesine imkan tanımıştır.

Bunlardan birincisi, Gülen hareketiyle irtibatlı olduğu iddia edilen eski kamu çalışanlarının 'bir diğer virüs türü' olarak nitelendirilmesidir ki, geçmişte kamu çalışanlarının toplu tasfiyesini '*devlet kurumlarının virüslerden temizlenmesi*' olarak tarif eden Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan[56] ilham almış olması muhtemeldir. Bu yaklaşım, Büyükelçi Yazgan'ın virüslerin ve Gülencilerin hareket tarzı arasında benzerlik ileri süren Twitter mesajında[57] ve emekli deniz kurmay albay Ali Türkşen'in[58] "*FETÖ'cü doktorlardansa Covid-19'u tercih ederim. Hiç değilse bu virüs kendini saklamayan, ne olduğu belli delikanlı bir virüs.*" şeklindeki ifadelerinde kendini gösterdi.

Ali Türkşen @aliturksen · Mar 23

Şimdi size evinizde, ailenizle, tüm iletişim kanalları açıkken oturmak zor geliyor ya, biz bunu FETÖ'cü hainlerden sebep yıllarca yaşadık zaten.Bu nedenle FETÖ'cü doktorlardansa Covid-19'u tercih ederim.Hiç değilse bu virüs kendini saklamayan, ne olduğu belli delikanlı bir virüs.

1.2K 1.5K 15.1K

[56] https://www.aa.com.tr/en/todays-headlines/erdogan-purge-of-gulenists-from-state-will-continue/609718
[57] https://twitter.com/fcyazgan/status/1241585156391088128
[58] https://twitter.com/aliturksen/status/1241988403601776644?s=20

İkinci olarak, yapılan bazı yorumlar Gülen hareketiyle irtibatlı olduğu iddiasıyla kamudan uzaklaştırılan her bir kişinin içsel ve kökleşmiş bir kötü niyet taşıdığı fikrini ileri sürmekteydi. Bunun bir örneği hükümet yanlısı yorumcu Fatih Tezcan'ın 23 Mart'taki Twitter mesajında[59] görülebilir: "*FETÖ'cü bir doktor tek bir şey için mesleğine dönmek ister: FETÖ'ye karşı olanları öldürmek için!*" Benzer yorumlar hükümet yanlısı gazeteci Hacı Yakışıklı'nın[60] "*FETÖ'den atılan sağlık çalışanları yeniden görev alsın diyenler! Niye? Virüsü daha yaysınlar diye mi?*" şeklindeki yorumunda ve bir diğer gazeteci Erem Şentürk'ün[61] "*Bir salgın anında FETÖ ve PKK militanı olmuş sağlık görevlileri dünyanın en tehlikeli canlı bombalarıdır aslında. Belki niyet budur bu değildir bilmiyorum ama tedbiri elden bıraktığımız anda Türkiye'yi yangın yerine çevirirler. Sızmak için fırsat bekliyorlar.*" ifadelerinde yer aldı.

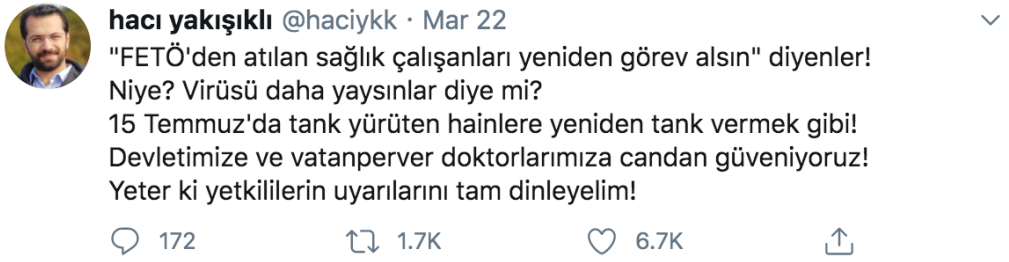

c. Sesini yükseltenlerin sindirilmesi

Mustafa Ulaşlı'nın yurtdışında yerleşik internet haber organlarıyla mülakatları başlangıçta sınırlı bir kamuoyu ilgisi görmüş, ana akım ve muhafazakar gazetelerde yazan gazeteciler Nihal Bengisu Karaca ve Elif Çakır'ın yazıları daha geniş çaplı tartışmanın tetiklenmesinde önemli rol oynamıştı. Bunun sonucunda, bu gazeteciler de saldırgan ve tehditkar yorumların hedefi haline geldiler.

---

[59] https://twitter.com/fatihtezcan/status/1242128530491822089?s=20
[60] https://twitter.com/haciykk/status/1241799728469282816?s=20
[61] https://twitter.com/EremSenturk/status/1242038501538967553?s=20

Gaziantep Üniversitesi Rektörü Ali Gür'ün 21 Mart'taki Twitter mesajı[62] Gülen hareketi hesabına propaganda yapanları "*iyi düşünmeye*" çağırıyordu.

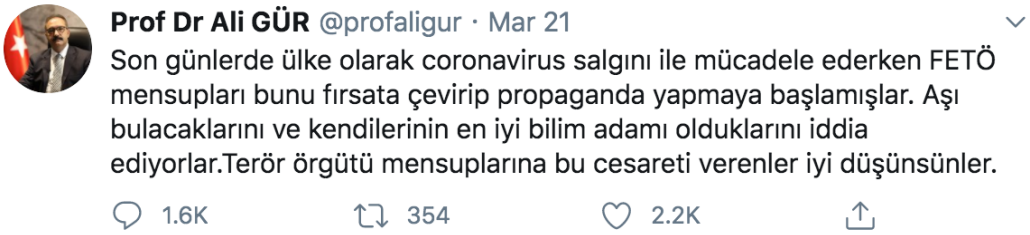

23 Mart günü, hükümet yanlısı gazeteci Ufuk Coşkun şu mesajı[63] paylaştı: "*Şöyle bir zamanda KHK ile uzaklaştırılan FETÖ'cüleri göreve çağıranlar ihanet içerisindedir.*"

Aşırı sağcı gazeteci Ömer Turan tarafından paylaşılan bir mesajda[64] şu ifadeler yer aldı: "*Her fırsatta Fetö'cülere affı gündeme getirenler kripto Fetö'cüdür.*"

Hükümet yanlısı gazeteci Ersoy Dede'nin yorumu çok daha sertti. Nispeten hükümet yanlısı olarak tanınan Karaca'ya ilişkin yazdığı bir Twitter mesajında[65] Dede "*Canlı bombalar kendilerini patlatacak uygun zamanı bekler. Bekler ki havaya uçması bir işe yarasın*" yorumunda bulundu.

Kurtuluş Tayiz, 25 Mart tarihli köşe yazısında[66] Karaca ve Çakır'ı terörizmi desteklemekle suçladı: "*Adı geçen gazeteciler, FETÖ'cü doktorları değil, FETÖ'nün kendisini sisteme davet ediyorlar. (...) Yani tıbbi bir çağrı değil yaptıkları, FETÖ'nün 'restorasyon' düşlerini yansıtıyorlar sadece.*"

---

[62] https://twitter.com/profaligur/status/1241443847391064065?s=20
[63] https://twitter.com/ufukcoskunn/status/1242036392332582913?s=20
[64] https://twitter.com/omerturantv72/status/1242140141642268672?s=20
[65] https://twitter.com/ersoydede/status/1241992967314948098?s=20
[66] https://www.aksam.com.tr/yazarlar/kurtulus-tayiz/fetonun-restorasyon-dusleri/haber-1056402

Medya ortamındaki nispeten rahat konumlarına ve Ulaşlı lehine daha önceki mahkeme kararını bilhassa vurgulamalarına rağmen Karaca ve Çakır, sadece ihraç edilmiş ancak Türk mahkemeleri tarafından suçlu bulunmamış sağlık çalışanlarının küresel bir salgına karşı göreve iade edilmelerini teklif etmelerinden dolayı, kendilerini terörizm suçlamalarıyla karşı karşıya buldular.

Tartışmanın bu boyutu, ihraç edilen kamu çalışanlarının tabi tutulduğu insanlık dışı muameleye karşı ses yükseltmenin ne kadar tehlikeli olduğunun çarpıcı bir örneğini ortaya koydu.

d. Yetkili makamların aleni fişlemesi

Silahlı kuvvetlerdeki Gülen hareketiyle irtibatlı olduğu iddia edilen kişilerin tespitinde kullanılan '*FETÖMETRE*[67]' örneğinde olduğu gibi, Türk makamları devlet kurumlarından tasfiye süreçlerinde özel hayatı ilgilendiren verilerin toplanması yöntemlerine sıklıkla başvurdu.

Mustafa Ulaşlı vakası bu uygulamaların dikkat çekici bir örneğini gözler önüne serdi. 23 Mart'ta Gaziantep Üniversitesi Rektörü Ali Gür, Twiter hesabından Ulaşlı hakkında toplanmış verileri içeren bir fişleme listesini[68] paylaşarak, söz konusu belgeyi Ulaşlı'nın suçlu olduğunun delili olarak takdim etti.

---

[67] https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/03/turkey-navys-incredible-algorithm-in-fight-against-gulen.html
[68] https://twitter.com/profaligur/status/1242169663322312704?s=20

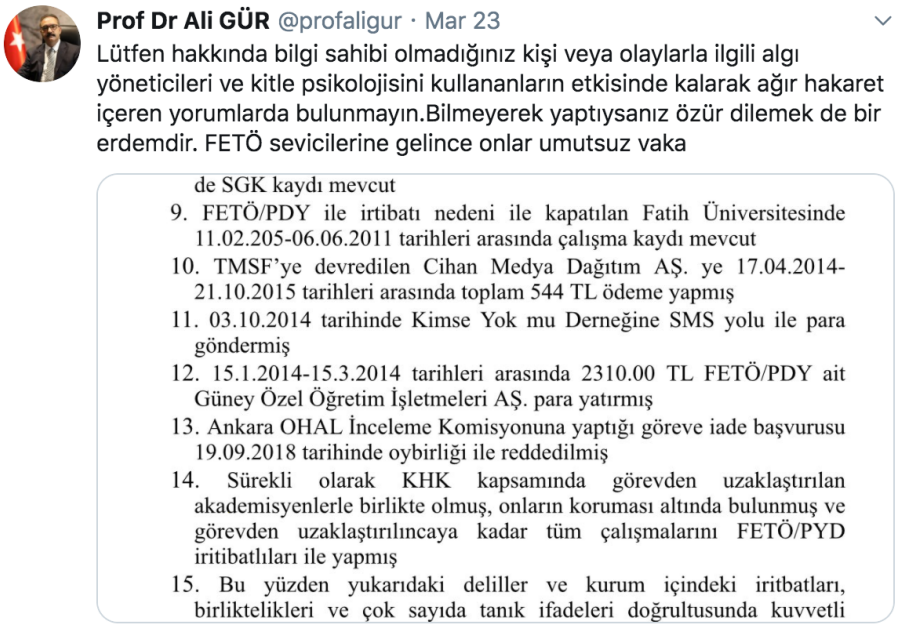

Prof Dr Ali GÜR @profaligur · Mar 23

Lütfen hakkında bilgi sahibi olmadığınız kişi veya olaylarla ilgili algı yöneticileri ve kitle psikolojisini kullananların etkisinde kalarak ağır hakaret içeren yorumlarda bulunmayın.Bilmeyerek yaptıysanız özür dilemek de bir erdemdir. FETÖ sevicilerine gelince onlar umutsuz vaka

de SGK kaydı mevcut

9. FETÖ/PDY ile irtibatı nedeni ile kapatılan Fatih Üniversitesinde 11.02.205-06.06.2011 tarihleri arasında çalışma kaydı mevcut
10. TMSF'ye devredilen Cihan Medya Dağıtım AŞ. ye 17.04.2014-21.10.2015 tarihleri arasında toplam 544 TL ödeme yapmış
11. 03.10.2014 tarihinde Kimse Yok mu Derneğine SMS yolu ile para göndermiş
12. 15.1.2014-15.3.2014 tarihleri arasında 2310.00 TL FETÖ/PDY ait Güney Özel Öğretim İşletmeleri AŞ. para yatırmış
13. Ankara OHAL İnceleme Komisyonuna yaptığı göreve iade başvurusu 19.09.2018 tarihinde oybirliği ile reddedilmiş
14. Sürekli olarak KHK kapsamında görevden uzaklaştırılan akademisyenlerle birlikte olmuş, onların koruması altında bulunmuş ve görevden uzaklaştırılıncaya kadar tüm çalışmalarını FETÖ/PYD iritibatlıları ile yapmış
15. Bu yüzden yukarıdaki deliller ve kurum içindeki iritbatları, birliktelikleri ve çok sayıda tanık ifadeleri doğrultusunda kuvvetli

Listede Ulaşlı'nın geçmişte Gülen hareketiyle irtibatlı bir dizi kurumla olan ilişkileri, örneğin Fatih Üniversitesi'ndeki lisans ve yüksek lisans eğitimi, Bank Asya'daki hesap hareketleri, tıbbi bir dernekteki üyeliği, bir medya kurumuna abonelik ödemeleri ve bir hayır kurumuna bağışları yer aldı. Gür'ün iddiası toplu tasfiyelerde tatbik edilen, eylemlerin geriye dönük olarak suç haline getirilmesine dayanan ve banka hesaplarının, gazete aboneliklerinin, sendika üyeliklerinin ve Gülen hareketiyle bağlantılı okullardan mezuniyetlerin, bu kurumlar bahse konu dönemde legal olarak faaliyet gösteriyor olmalarına karşın, kamu görevinden ihraç ve hatta hapsedilme nedeni olarak sayılması mantığını takip ediyordu.

Rektör Gür tarafından paylaşılan liste, Ulaşlı'nın sosyal ilişkileri ve iş ortamında Gülen hareketiyle irtibat nedeniyle ihraç edilen diğer akademisyenlerle olan yakın ilişkileri ile bir dizi "tanık ifadesini" de ihracına yol açan "*kuvvetli şüphe*"nin gerekçeleri arasında sayıyordu.

6. Yargının harekete geçirilmesi

25 Mart günü Nedim Şener, hükümet yanlısı Hürriyet gazetesinde yayımlanan köşe yazısında[69] Ulaşlı hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararını veren Gaziantep savcısına yönelik eleştirilerde bulundu. Şener savcının söz konusu kararı Ulaşlı'yı "*FETÖ'nün Gaziantep akademik yapılanması*"nın bir parçası olarak gösteren bir polis raporuna rağmen verdiğini ifade etti.

İki gün sonra Şener[70], bahse konu savcının Ulaşlı'yı ilgilendiren kritik önemi haiz bir tanık ifadesini görmezden geldiğini yazdı ve karara dair eleştirilerini sürdürdü.

28 Mart'ta hükümet yanlısı Sabah gazetesinde çıkan bir haber[71], Gaziantep savcılarının "yeni deliller" temelinde Ulaşlı'ya dair soruşturmayı yeniden açtıklarını duyurdu.

Hükümet yanlısı Sabah gazetesinin Ulaşlı hakkında yeniden soruşturma açıldığına dair başlığı.

---

[69] https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/nedim-sener/fetocu-akademisyene-takipsizlik-nasil-verildi-41477131
[70] https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/nedim-sener/fetocu-doktordan-itiraf-mustafa-ulasli-orgutle-irtibatimizi-sagliyordu-41479015
[71] https://www.sabah.com.tr/gundem/2020/03/28/fetonun-coronavirus-uzmanina-kotu-haber

7. Sonuç

Mustafa Ulaşlı vakası ihraç edilen kamu çalışanlarının muamelesine dair genel bir bakış imkanı sundu ve olağanüstü halin kaldırılmasının ardından neredeyse iki yıl geçtikten sonra dahi bu kişileri hedef alan toplu dehümanizasyon sürecinin etkin bir şekilde sürdüğünü ortaya koydu.

İhraç edilen kamu görevlileri yıllardır aynı 'suçluluk karinesi' yaklaşımına ve nefret söylemlerine maruz bırakılırken, diğerleri de sindirilerek sessiz kalmaları sağlandı.

Son olarak, Ulaşlı'nın kamuoyu önüne çıkışıyla ve karalama kampanyasıyla aynı döneme rastlayan "yeni delillerin" ortaya çıkışı, bağımsız olmamasıyla ilgili uluslararası toplumda eleştirilere konu olan Türk yargısının işleyişine dair önemli bir fikir vermiş oldu.